

XITOIY TILIDA INTERNET MULOQOT TURLARI AFZALLIKLARI

Muxamedjanova Sh.B.

*ToshDSHU, xitoyfilologiyasi kafedrası
o'qituvchisi
shahnozochka82@mail.ru*

Annotasiya. *Mazkur maqola Xitoy tilida internet muloq'ot turlarining afzallilariga bag'ishlangan bo'lib, internet muloq'ot tasnifi, turlari tahlilga tortilgan. Internet muloq'otning ijobiy va salbiy fikrlari ko'rib chiqilib tahlil qilindi. "Internet muloqot" tushunchasi o'z ichiga internet-kommunikatsiya, blogosferalar kabi tushunchalarni qamrab oladi. Jamiyat hayoti uchun majburiy sharoit hisoblangan "Internet muloqot" deganda, "ikki va undan ko'p tilga ega shaxslarning axborot olish va almashish jarayonidagi o'zaro ta'siri, ya'ni birgalikdagi faoliyatni amalga oshirish uchun lozim bo'lgan suxbatdoshga u yoki bu jihatdan ta'sir etish" tushuniladi. Ijtimoiy tarmoqda foydalanuvchilarning xulq-atvori to'g'ridan to'g'ri emas, qandaydir bir prizmadan o'tib namoyon bo'ladi. Ya'ni bu yerda muloqotda odamlar aslidagidan ko'ra dadilroq, jur'atliroq, betgachoparroq, mulozamatsiz va hatto shafqatsizroq ko'rinishi mumkin.*

Tayanch so'z va iboralar: *intrtnet, internet muloq'ot, blogosfera.*

Аннотация. *Данная статья посвящена преимуществам типов интернет-общения на китайском языке и посвящена анализу классификации, типов интернет-общения. Были рассмотрены и проанализированы положительные и отрицательные моменты интернет-общения. Понятие «интернет-коммуникация» включает в себя такие понятия, как интернет-коммуникация, блогосфера. Под «интернет-коммуникацией», которая считается обязательным условием жизни общества, понимается «взаимодействие в процессе получения и обмена информацией лиц, владеющих двумя и более языками, т. е. воздействие на собеседника в той или иной мере, необходимое для осуществления совместной деятельности». Поведение пользователей в социальной сети проявляется не напрямую, а через какую-то призму. То есть здесь в общении люди могут казаться более смелыми, смелыми, бесстрашными, невежественными и даже жестокими, чем на самом деле.*

Ключевые слова: *интернет, интернет-общения, блогосфера.*

Annotation. *This article is devoted to the topics of the types of internet communication in Chinese, the classification of internet communication, the types of which are subject to analysis. The internet was analyzed with a review of the positive and negative thoughts of communication. The concept of "Internet communication" encompasses concepts such as internet communication, blogospheres. Considered mandatory conditions for the life of society, "Internet communication" is understood as "the interaction of individuals with two or more languages in the process of obtaining and sharing information, that is, influencing the interlocutor in one aspect or another, which is necessary for the implementation of joint activities." In the social network, the behavior of users is manifested not directly, but through some prism. That is, in communication here, people may seem bolder, more courageous, more sociable, unruly and even more cruel than in the original.*

Key words: *internet, internet communication, blogosphere.*

Hozirgi kunda internet muloqot xususida bir qator ijobiy va salbiy fikrlar tobora ko'payib bormoqda. Ushbu mavzuda axborot agentliklari ham faol chiqishlar bilan fikrlar va izohlar qoldirmoqdalar. Fikrimizning dalili sifatida Oyina.uz ijtimoiy

tarmog'i jurnasisti Shahnoza Soatovanning quyidagi fikrlarini ta'kidlash joiz: "Ichingizdagi tasmangizdadir – ijtimoiy tarmoqda ma'naviyat bormi? B'olsa, qanday?" maqolasida ijtimoiy tarmoq tushunchasiga shunday ta'rif beradi; "Ijtimoiy tarmoqning ma'naviyat bilan munosabati o'zgacha – uni ba'zan mensimaydi, ignor qiladi, ba'zida unga juda qiziqib, o'tkir savollar qo'yadi: "Ma'naviyat nima?", "Bor narsami, o'zi?", "Mezon-o'lchovlari qanday?" Asosiysi, tarmoqda ma'naviyat turli nom va shakllarda mavjud; foydalanuvchilar unga murojaat etadi, o'rganadi, tadqiq va targ'ib qiladi, u bilan (yoki usiz) yashaydi. Ya'ni ma'nosi bor har narsaning ma'naviyati bor, jumladan, ijtimoiy tarmoqning ham."¹ Ijtimoiy tarmoqda foydalanuvchilarning xulq-atvori to'g'ridan to'g'ri emas, qandaydir bir prizmadan o'tib namoyon bo'ladi. Ya'ni bu yerda muloqotda odamlar aslidagidan ko'ra dadilroq, jur'atliroq, betgachoparroq, mulozamatsiz va hatto shafqatsizroq ko'rinishi mumkin. "Yuz amri shirin" maqoli aynan mos keladigan holat – ikki shaxs ko'z-ko'zga tushganda aytolmaydigan gaplarini internetda bemalol aytadi. Muomala bobida ham shunday. Bu hatto odatiy-oddiy hol deb qaralmoqda. Demak, real hayotdagi xulq bilan parallel ravishda ijtimoiy tarmoqlarda o'zgacha, o'ziga xos odob shakllangan. Bu axloq har bir tarmoqda o'zgacha, farqli namoyon bo'ladi. Masalan, yurtimizda eng keng tarqalgan, bugungi kunda 18 mln foydalanuvchiga ega Telegram messenjerida juda har xil, turli daraja va dunyoqarashli odamlar to'plangan. Anonim qolish, shaxsini, tarmoqdagi tarixini yashirish imkoniyati keng bo'lgani bois muhokamalarda odamlar ancha tili bo'shagan, tikkakesar va bahslarda shaxsiyatga ko'p tegiladi. So'kish, haqorat so'zlari ham hech bir pardasiz, evfemizmlarsiz ishlatilishi uchraydi. Ayrim blogerlar, kanal adminlari muhokama guruhlarida munozara qilish qoidalarini eslatib turishadi, biroq foydalanuvchilar ko'pda bunga rioya etmaydilar.

Sh. H. Shahobiddinova va Sh. X. Yuldashevalarning "Internet muloqot va uning tadqiqiga doir ayrim mulohazalar" nomli maqolasida internet muloqotning ijobiy va salbiy tamonlarini ko'rib chiqilgan va yuqoridagi internet muloqotning ijobiy tomonlariga oid fikrlar o'z tasdig'ini topgan². Shunisi qiziqki, kamchiliklar yutuqlardan deyarli farqlanmaydi, xususan:

1. Makonda chegaralanmaganlik: internet orqali er sharining xohlagan nuqtasidagi inson muloqotga kirishib muloqot oqimini sizga maqbul bo'lmagan o'zanga burishi mumkin va u o'zining jazosiz qolishini bilgani uchun unda chegaradan chiqib ketish holatlari bo'lishi ham kuzatiladi.

¹ <https://oyina.uz/kiril/article/916>

² Shahobiddinova, Sh. H., & Yuldasheva, Sh. X. (2018). Internet muloqot va uning tadqiqiga doir ayrim mulohazalar. Ilmiy xabarnoma, № 2, pp. 85-88.

2. Zamonda chegaralanmaganlik: internetga qaramlikka olib keluvchi eng asosiy omillardan biri. Istalgan paytda muloqotga kirishish insoniyatning ko'p mingyillik muloqot tajribasiga yirik o'zgarishlar kiritdi. Hamsuhbatning vaqtini hisobga olish shart emasligi, bir paytning o'zida bir necha yo'nalishga bog'lanish imkoni muloqotning deyarli uzluksiz davom etishiga yo'l qo'yadi. Bu esa internet foydalanuvchilarning ijtimoiy-maishiy xususiyatlari, sog'lig'i va ruhiy holatiga salbiy taʼsir ko'rsatishi shubhasiz.

3. Anonimlik. O'z shaxsiyatini yashirish va istalgandek tavsiflash virtual muloqotni aktual muloqotga nisbatan kutilmagan hamda himoyalangan qilib qo'yadi. Suhbatdoshning aslida kim ekanligini bilmay turib muloqotga kirishish aktual muloqot chog'ida qo'lga kiritgan usullarni deyarli samarasiz qilib qo'yadi.

4. Ixtiyoriylik. Muloqotga kirishish bir tomonning ixtiyoriga ko'ra boshlanishi va tugallanishi mumkinligi ham alohida yutuq sifatida qaraladi. Muloqotni ixtiyoriy boshlash uchun replikalarni yo'llash kifoya. Narigi taraf uchun ham uni ko'rish-ko'rmaslik va javob yo'llash-yo'llamaslik ixtiyoriydir.

5. Globallik. Aktual muloqotda odatiy bo'lgan milliy, jinsiy, tabaqaviy chegaralanishlar virtual muloqotda deyarli mavjud emasligi milliymentalital xususiyatlarga berilgan zarbadir. Milliy o'ziga xoslikning tarkibiy qismi bo'lgan muloqot odati va odobi asta-sekin o'z o'rnini ommaviy madaniyat elementlariga bo'shatib berayotgani sir emas.

6. Xavfsizlikka tahdid ham virtual muloqot usullarida yangicha shakllar kasb etib bormoqda. Yuqorida taʼkidlanganidek, anonimlik muloqotni kutilmagan hamda himoyalangan qilib qo'yadi. Yuzma-yuz muloqotda mavjud bo'lgan suhbatdoshni baholashda qo'l keluvchi paralingvistik vositalar (ovoz tembri, ko'z qarashi, teri rangi, qo'l harakatlari)ning cheklanganligi odatdagi muloqot shakllarida samarali bo'lgan suhbat jarayonini tashxislash va himoyalani mexanizmini deyarli foydasiz qilib qo'yadi.

7. Muloqot uchun qulay konstitutsiyani tanlash imkoni suhbat jarayoniga befarq qarash, zaruriy momentlarni nazardan qochirish kabilar natijasida suhbat samaradorligini pasaytirishi mumkin.³

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, biz Internetdagi aloqa nisbatan yangi aloqa turi bo'lib, olimlar tomonidan to'liq o'rganilmagan degan xulosaga kelishimiz mumkin. Demak, anglashiladiki, internet-muloqot quyidagi o'ziga xos:: globallik, interaktivlik, anonimlik, atipik, real hayotdagi xatti-harakatlardan farqli, muloqot

³ Shahobiddinova, Sh. H., & Yuldasheva, Sh. X. (2018). Internet muloqot va uning tadqiqiga doir ayrim mulohazalar. Ilmiy xabarnoma, № 2, pp. 85-88.

ishtirokchilarining xatti-harakatlari, shuningdek, tarmoqda lingvistik shaxsni yaratish xususiyatiga ega. Virtual muloqotning har bir ishtirokchisi nafaqat virtual makonning yaratuvchisi, balki muloqot amalga oshirilayotgan tilning ham yaratuvchisidir. Zamonaviy Internet-muloqotning xarakterli xususiyatlari orasida anonimlik, muloqot jarayonlarining g'ayrioddiy kursi, muloqot ishtirokchilari o'rtasida munosabat o'rnatishning ixtiyoriyligi, muloqot amalga oshirishda hissiy komponentning yo'qligi, atipik xatti-harakatlarga intilish, to'g'ridan-to'g'ri fikr-mulohazalarning yo'qligi, shuningdek, gipermatn va agrammatizm. Lisoniy darajada Internet muloqotning xususiyatlarini turli qisqartmalarini o'z ichiga qamrab olgan o'ziga xos lisoniy makondir.

“Internet muloqot” tushunchasi o'z ichiga internet-kommunikatsiya, blogosferalar kabi tushunchalarni qamrab oladi.⁴ Jamiyat hayoti uchun majburiy sharoit hisoblangan “Internet muloqot” deganda, “ikki va undan ko'p tilga ega shaxslarning axborot olish va almashish jarayonidagi o'zaro ta'siri, ya'ni birgalikdagi faoliyatni amalga oshirish uchun lozim bo'lgan suxbatdoshga u yoki bu jihatdan ta'sir etish” tushuniladi. M.Yu. Sidorovaga ko'ra, internet-kundalik yoki bloglar alohida ajratilgan global tarmoqdagi o'zaro ta'sir bo'lib, o'zaro bog'liq bo'lgan bloglar majmuasi deb tushunilgan “blogosfera” tushunchasini ham qamrab oladi. Blogosfera – bu alohida kommunikatsion muhit bo'lib, har bir odam virtual shaxsiyat tuzish va o'z shaxsiyatini, shu jumladan, gender jinsini qurish imkoniyatiga ega bo'lgan internet muxitidir.

Xulosa qilib, blogosfera mavjud bo'lgan Internetdan so'ng vaqt o'tishi bilan cho'zilgan muloqot hayotimizga mustahkam kirib bordi va o'zi bilan ma'lumot almashishning yangi usullarini va natijada til mavjudligining yangi shakllarini olib keldi. Undan tashqari, “blogosfera” bir-birini istisno qiladigan ikkita – tilni ifodalash, mazmun va pragmatik niyatlar elementlari darajasida soddalashtirish va murakkablashtirish, shuningdek, adabiy til va so'zlashuv nutqi me'yorlarining faol raqobati xususiyatlariga ega internet tili xususiyatlari alohida o'ringa egadir. Blogosferada har bir shaxs, hoh u oshkora, hoh pinxona shaklda muloqotga chiqishidan qat'iy nazar, o'zining mustaqil fikrini bayon etishi, jamiyatning turli qatlamiga mansub bo'lgan muxitda muloqot qilish imkonidan foydalana oladi. Shunga ko'ra, blogosfera ma'lum ma'noda gender tafovutga (erkak va ayollar), yoshga ko'ra (qariyalar, yoshlar, o'smirlar, bolalar) tavsiflanadi.

⁴ Babutsidze Z., Lomitashvili T., Turmanidze K. The Structure of Georgian Blogosphere and Implications for Information Diffusion // International Journal of Social Network Mining. 2013. No. 1 (3/4). P. 280–297.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Babutsidze Z., Lomitashvili T., Turmanidze K. The Structure of Georgian Blogosphere and Implications for Information Diffusion // International Journal of Social Network Mining. 2013. No. 1 (3/4)
2. Vinogradova T.Yu. Internetdagi aloqaning o'ziga xos xususiyatlari (rus va qiyosiy filologiya: lingvokulturologik aspekt) [Elektron resurs] / T.Yu. Vinogradova // Qozon davlati universitet. - 2004. - 66 b. - Kirish rejimi: http://www.philology.ru/linguistics1/vinogradova_t-04.htm
3. Gulevich O.A. Muloqot psixologiyasi / O.A. Gulevich. - M.: NOU VPO Moskva psixologik va ijtimoiy instituti, 2008.
4. Розина, И.Н. Теория и практика компьютерно-опосредованной коммуникации в России: состояние и перспективы // Теория коммуникации и прикладная коммуникация: сб. науч. тр. / Вестник Рос. коммуникативной ассоциации / под ред. И. Н. Розиной. — Ростов н/Д, 2002.
5. Shahobiddinova, Sh. H., & Yuldasheva, Sh. X. (2018). Internet muloqot va uning tadqiqiga doir ayrim mulohazalar. Ilmiy xabarnoma, № 2
6. Prof. Abraham Faculty, Department of Journalism and Mass communication Kristu Jayanti College, Bangalore-77 “Communication, social media and Society an overview” International journal of creative research thoughts (IJCRT) ISSN: 2320-2882
7. <https://oyina.uz/kiril/article/916>

